

Европейски съюз

ШАНС ЗА ЩАСТЛИВО БЪДЕЩЕ
ПРОЕКТ BG051PO001-5.2.10-0001, „ПОСОКА: семейство”

*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!*

Европейски социален фонд

**МЕТОДОЛОГИЯ НА
ЦЕНТЪР ЗА ПСИХИЧНО ЗДРАВЕ ЗА ДЕЦА ОТ 0 ДО 3 ГОДИНИ**

Стр. | 1

I. СЪЩНОСТ И ЦЕЛИ

Настоящият документ е разработен на базата на широко обсъждане в мултидисциплинарна група, включваща представители на Министерство на здравеопазването (МЗ), Министерство на труда и социалната политика (МТСП), Агенцията за социално подпомагане (АСП), Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), УНИЦЕФ и НПО - БАЛИЗ, БАСП, ИСДП, „Надежда и домове за децата – клон България”, Сдружение „Дете и пространство”, Сдружение „Самаряни”, Фондация „Де Пасарел България”, Фондация „За Нашите Деца”, Фондация „Здравни проблеми на малцинствата”, Фондация „Карин дом”, Фондация „Лумос – клон България“, Фондация „Международна социална служба – България”.

Утвърждаването на методологията ще стане след като се апробира в рамките на Компонент 2: „Разкриване на иновативни интегрирани услуги за деинституционализация и превенция на изоставянето на деца от 0 до 3 години“ по процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-5.2.15 „Шанс за щастливо бъдеще“, Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2007 - 2013“ (ОПРЧР), за да може да се включи опита, натрупан от реализацията на услугата.

Методологията има за цел да структурира и стандартизира процеса по предоставяне на услугата „**Център за психично здраве за деца от 0 до 3 години**” (ЦПЗД), да зададе критериите за качество на услугата и да очертае задължителните дейности и стъпки при предоставянето на услугите в рамките на проектите по Компонент 2. В нея се определят и минималните изисквания за материална база и персонал.

Това дава възможност на доставчиците на услугата да преценят необходимите ресурси, да създадат адекватна организация на работа, да осъществяват вътрешен контрол върху качеството и да създават система за подобряването му. Методиката задава и ясни критерии за оценка на работата, което гарантира на доставчика обективност при оценяване на качеството и резултатите от работата от страна на контролиращите органи.

Методологията е предназначена да служи на общинските администрации в качеството им на изпълнители по Компонент 2 или на техните партньори, на които са възложили изпълнението, като им дава основа за предявяване на изисквания по отношение на обхвата и качеството на предлаганата предоставяната услуга и при осъществяването на контрол върху нейното качество.

Европейски съюз

ШАНС ЗА ЩАСЛИВО БЪДЕЩЕ
ПРОЕКТ BG051PO001-5.2.10-0001, „ПОСОКА: семейство”
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Стр. | 2

1. Въведение:

Изграждането на центрове за психично здраве за деца до 3 г. с увреждания е иновативна услуга част от развиващата се мрежа от здравно-социални услуги за родителите и семействата на деца с увреждания, насочени към подкрепа на родителите. Центрове за психично здраве за деца до 3 г. с увреждания се разглеждат като част от цялостната мрежа от услуги в областта/общината в подкрепа за процеса на деинституционализация и създаване на условия за закриване на Домовете за медико-социални грижи за деца (ДМСГД) и другите специализирани институции за деца (ДДЛРГ и др.).

2. Определение на услугата:

ЦПЗД е интегрирана здравно-социална услуга за деца с проблеми в психичното развитие и/ или симптоми на психично страдание, застрашени от социално изключване, и техните семейства, която е базирана в общността и се осъществява от интердисциплинарен екип. Екипът включва специалисти в областта на детската психиатрия и психология, психотерапията, клиничната социална работа, социалната рехабилитация и интеграция на деца с психични проблеми.

Забележка: Там където няма детски психиатър и детска психиатрична служба, дейностите трябва да включват само терапевтични услуги за деца и семейства, без лечение. Лечението трябва да се осигурява чрез консултации с психиатър, които могат да се заплащат от бюджета на услугата или да се осигуряват по друг начин.

3. Описание на услугата:

В ЦПЗД децата с психични проблеми могат да получат индивидуално подходящи грижи, които да подпомогнат оптималното развитие на способностите им и включването им в социалния живот (игра, социални връзки). Предоставяната подкрепа за родителите спомага за намаляване на чувството им за изолация от обществото, помага им да станат по-сигурни и способни да отглеждат дете с психично увреждане. Услугата позволява на деца, отглеждани в институции, в резидентни услуги и на деца и семейства в неравностойно положение да получат безплатно специализирана терапевтична помощ и психологична подкрепа, която иначе би била недостъпна за тях.

4. Основни принципи на услугата:

- Гарантиране на най-добрия интерес на детето, съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето;
- Зачитане на достойнството и личността на детето;
- Уважение към личната история и етническата и културна идентичност на детето;
- Предоставяне на възможности за пълноценно развитие потенциала на децата, съобразно техните потребности и възможности;
- Подпомагане на детето за вписването му в социалната среда;
- Спазване правото на детето на свобода и изразяване на мнение

Европейски съюз

ШАНС ЗА ЩАСЛИВО БЪДЕЩЕ
ПРОЕКТ BG051PO001-5.2.10-0001 „ПОСОКА: семейство”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

- Информирание и насочване към други социални услуги в общността, способстващи за пълноценното развитие на потенциала на децата, съобразно техните потребности и възможности;
- Предоставяне на услуги, които да подкрепят семействата на децата в риск с цел спазване на основния принцип, че всяко дете следва да се отглежда в семейна среда; повишаване на родителския капацитет, насърчаване на отговорното родителстване.

Стр. | 3

5. Цел на услугата и задачи:

Основна цел на ЦПЗД да подобри качеството на живот на децата в семейната и социалната среда, като предостави качествени услуги (терапевтични грижи), които да отговарят на потребностите и да са достъпни за всяко дете с проблем в психичното развитие и/ или симптом на психично страдание и неговото семейство.

Основни задачи:

- Осигуряване на професионална и квалифицирана помощ на деца с проблеми в психичното развитие и симптоми на психично страдание;
- Намаляване на негативното влияние на психично- здравните проблеми върху социалната адаптация на децата;
- Предоставяне на професионална и квалифицирана помощ на родителите на децата с проблеми в психичното развитие;
- Осъществяване на връзка между системите на здравеопазване и социални услуги на полето на детското душевно здраве

6. Потребители на услугата:

Деца до 3 г. с проблеми в психичното развитие и симптоми на психично страдание от общността;

Деца до 3 г. с проблеми в психичното развитие и симптоми на психично страдание от специализираните институции и от услуги от резидентен тип;

Родители на деца до 3 г. с проблеми в психичното развитие и симптоми на психично страдание.

Бележка: За деца с проблеми в психичното развитие и симптоми на психично страдание настанени в специализираните институции и децата ползватели на услуги от резидентен тип се допуска да са на възраст до 7 г.;

7. Дейности, които се предоставят на потребителите на услугата.

Дейности в услугата, насочени към децата:

Европейски съюз

ШАНС ЗА ЩАСЛИВО БЪДЕЩЕ
ПРОЕКТ BG051PO001-5.2.10-0001, „ПОСОКА: семейство”

*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!*

Европейски социален фонд

- Индивидуална терапевтична работа с деца с проблеми в психичното развитие и симптоми на психично страдание;
- Групова терапевтична работа с деца с проблеми в психичното развитие и симптоми на психично страдание;
- Терапевтично ателие;
- Терапевтична забавачница

Дейности в услугата, насочени към родителите:

- Консултиране на родители
- Ателие за родители
- Фамилно консултиране/терапия

Индивидуална терапевтична работа с деца с проблеми в психичното развитие и симптоми на психично страдание – цели справянето със симптомите на психично страдание като по този начин се намалява негативно влияние на симптома върху способностите на детето да се включва в социалния живот чрез играта или ученето и чрез връзката с другите деца или възрастни. Независимо от конкретните особености на всеки случай индивидуална терапевтична работа има следните цели: цели, свързани с разрешение на заявения проблем; цели, свързани с повишаване потенциала на детето и неговата емоционална адаптация и социална интеграция; цели, насочени към това да се помогне на детето да достигне оптималното ниво на развитие по отношение на всички функции съответни за възрастта (напр. развитие на реч, моторика и психосоциални функции).

Изборът за конкретен терапевтичен подход е строго индивидуален за всеки клиент и се планира на екипно заседание.

Индивидуалните терапевтични сесии са с продължителност средно 50 минути. Те се водят от тези професионалисти от екипите, които имат съответната квалификация за това – детски психиатри/ психиатри с дългогодишен клиничен опит с деца или специализиращи детска психиатрия и клинични психолози/ сертифицирани психотерапевти.

Честотата на сесиите е 1-2 пъти седмично в зависимост от конкретния случай.

Групова терапевтична работа с деца с проблеми в психичното развитие и симптоми на психично страдание – цели личностовото израстване; подсилване на чувството за принадлежност към общността; насърчаване на изразяването и изследването на собствените безпокойства в среда на приемане, уважение и зачитане; подобряване на комуникативните умения; трениране на ново, по-адаптивно социално поведение.

Изборът на конкретен терапевтичен подход зависи от вида и състава на групата и съответната квалификация на водещите.

Сесиите за груповата терапевтична работа с деца са с продължителност средно 50 минути, с честота 1 път седмично, брой на децата в група до 5.

Европейски съюз

ШАНС ЗА ШАСПЪЛВО БЪДЕЩЕ
ПРОЕКТ BG051PO001-5.2.10-0001, „ПОСОКА: семейство”

*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!*

Европейски социален фонд

Групови терапевтични сесии се водят от специалисти които имат съответната квалификация за това – детски психиатри/психиатри с дългогодишен клиничен опит с деца или специализиращи детска психиатрия и клинични психолози/ сертифицирани психотерапевти.

Стр. | 5

Терапевтично ателие – работата в терапевтично ателие дава възможност да се развиват уменията за социално свързване на децата с проблеми в психичното развитие като се използват присъщите за децата способности за творчество и опознаване на света през игровите занимания.

Децата се включват в терапевтично ателие в зависимост от възрастта и спецификата на техния проблем. Това е ориентирано от диагностичната оценка и обсъждането на случая на заседание на екипа. Водещият на терапевтично ателие има задача да създаде подходящи и адекватни условия, така че децата да могат да „обличат в смисъл и значение” онова, което причинява тяхното психично страдание, да създадат и да поддържат социална връзка с възрастния и с другите деца. Областта на терапевтичното ателие е строго индивидуална и съобразена с всяко едно дете. В терапевтичното ателие водещият поддържа връзка с всяко дете, която му позволява да използва материала (глина, леко, рисуване, музика) и да изразява всичко, което му помага да „лекува” страданието си. Акцентът в работата е комуникацията с всяко дете да протича според основните опорни точки, до които екипът е достигнал в диагностичната и терапевтичната работа с него. Начинът, по който се говори и общува с детето, произтича от клиничните обсъждания на мултидисциплинарния екип. Всяко терапевтично ателие приключва с няколко минути за „обличане в слово” на това, което се е случило: детето разказва според възможностите си какво е направило, на какво е играло. При малки деца се използват имена и герои „на уж”. Възможно е да се оставят 10-на минути в края на всяко ателие, по време на които всяко дете прави нещо, което обича: оцветява, изрязва, рисува и пр. Интерес представлява фактът, че детето се проявява по различен начин в терапевтичните ателиета и в индивидуалната терапия, което прави двата начина на работа ценни и необходими за всеки отделен случай.

Броят на децата в ателието не надвишава 3 деца.

Продължителността на всяко ателие е средно 50 минути с честота 1-2 пъти седмично.

Терапевтична забавачница – предназначена е за деца с проблеми в психичното развитие в предучилищна и ранна училищна възраст и има задачата да предоставя пространство за структурирани занимания и развиване на уменията за свързване с връстници. Заниманията са с продължителност до 3 часа и се предоставят до 3 пъти седмично.

Услугите, насочени към родителите, са с цел да се подкрепи интегритета на семейството на дете с проблеми в психичното развитие и да се предотврати настаняването на деца с психични увреждания в специализирани институции.

Консултиране на родители – част от комплекса от терапевтични грижи, предоставяни за всеки отделен клиент. Всеки родител на дете-потребител има възможността регулярно да се

Европейски съюз

ШАНС ЗА ШАСПЪЛЪВО БЪДЕЩЕ
ПРОЕКТ BG051PO001-5.2.10-0001, ПОСОКА: семейство

*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!*

Европейски социален фонд

среща с някой от членовете на екипа. Решението дали това да е водещият на терапевтичната работа с детето или на родителите да се предостави отделно пространство за срещи с друг от работещите се взема след клинично обсъждане на мултидисциплинарния екип. Стр. | 6

Ако в хода на работа при родителите е открита потребността да им се предостави психологична подкрепа или терапия, те могат да бъдат насочени към семейно консултиране/ терапия или ателие за родители.

Ателие за родители – груповата терапевтична работа с родители (ателие за родители) се осъществява на принципа на групите за самопомощ, където има пространство за свободни дискусии, споделяне на опит и успешни стратегии за справяне. Те могат да се организират тематично – например родители на деца с аутизъм, приемни родители и др.

Среден брой родители в една група е 5-7. Ателието за родители се провежда 1 път седмично с продължителност около 90 минути.

Семейно консултиране/ терапия – има за цел благополучието и развитието на индивида, което тя постига чрез промяна на системата от реални отношения. Тя е успешен начин да се отблокира потенциала на семейството за справяне с предизвикателството да се отглежда детето, каквито и проблеми да има то. Тя помага на детето и родителите да се чувстват сигурни и емоционално свързани, да имат по-ясна комуникация и по-добро справяне с ежедневните задачи, да отговарят по-гъвкаво на промените в средата и да функционират по-пълноценно в нея както като семейна система, така и като индивиди.

Семейните терапевтични сесии се провеждат по технология, която включва разговор между един от семейните терапевти и семейството. Останалите (рефлексивен екип) наблюдават сесията дистанционно и се намесват по определен начин, за да даде обратна връзка за процеса и да предостави различна гледна точка. В края на сесията семейният терапевт обсъжда с екипа случилото се, след което те съвместно изработват послание и евентуално задачи (предложения) към семейството за периода между сесиите. Така се гарантира ефект на терапевтичната работа както по време на сесиите, така и между тях.

Семейните терапевтични сесии са с продължителност обикновено около 90 минути. Честотата им е 1 път на 2 до 4 седмици. Най-често промяна в семейната система се постига за 8 – 12 сесии.

II. ДОСТЪП ДО УСЛУГАТА

Достъпът до услугата се осъществява чрез насочване на семействата от различни институции и организации (лечебни заведения, лични лекари и други медицински специалисти, детски заведения, Дирекции „Социално подпомагане” и отдели „Закрила на детето”, доставчици на услуги, други), които имат контакт с деца от целевата група или самозаявяване на родителите или други лица, полагащи грижи за детето.

Европейски съюз

ШАНС ЗА ЩАСТЛИВО БЪДЕЩЕ
ПРОЕКТ BG051PO001-5.2.10-0001 „ПОСОКА: семейство”
*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз*
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Насочването за ползване на услуги в ЦПЗ се извършва по реда на Закона за социалното подпомагане и Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане, когато ЦПЗ предоставя социални услуги в съответствие с предоставената възможност по чл. 26, ал. 5 от Закона за лечебните заведения. Насочването за ползване на услуги в ЦПЗ може да се извърши и с направление за хоспитализация за дейностите, осъществявани от ЦПЗ по чл. 26, ал. 1 от Закона за лечебните заведения.

Стр. | 7

III. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И МАТЕРИАЛНА БАЗА

Доставчикът осигурява сигурна и безопасна среда на ползвателите потребителите и персонала в услугата, като разработва правила за осигуряване на здравето и безопасността на потребителите и персонала.

Те включват:

1. Оценка на риска на работните процеси и факторите от околната среда с оглед на здравето и безопасността на ползвателите на услугата и персонала;
2. Планиране на конкретни мерки, съобразно направената оценка за предотвратяване на рисковете;
3. Наблюдение и контрол на изпълнението на планираните мерки.

IV. ПЕРСОНАЛ

Подборът на целия персонал е на базата на изискванията на длъжностните характеристики, в които е включен Етичният кодекс на работещите с деца.

Задълженията на всеки един от персонала са разписани конкретно и ясно в длъжностните характеристики, където са описани техните отговорности, очакваните задължения и отчетност.

Доставчикът назначава одобрените кандидати на работа в съответствие с изискванията на Кодекса на труда.

Персоналът трябва да отговаря на следните изисквания

1. подходяща професионална квалификация за всяка конкретна длъжност;
2. наличие на личностни качества, необходими за ефективно извършване на конкретната дейност (умения за работа с деца, умения за работа в екип, общуване и др.);
3. професионален опит.

Европейски съюз

ШАНС ЗА ЩАСЛИВО БЪДЕЩЕ
ПРОЕКТ BG051PO001-5.2.10-0001, „ПОСОКА: семейство“

*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!*

Европейски социален фонд

Услугата се предоставя от интердисциплинарен екип от компетентни специалисти в областта на детската психиатрия и психология, психотерапията, специалната педагогика, социалната рехабилитация и интеграция на деца с психични проблеми: Стр. | 8

- Детски психиатър и/или специализиращи детска психиатрия
- Психиатър
- Психолог
- Логопед
- Ерготерапевт (Водещ терапевтично ателие)
- Социален работник
- Психотерапевт
- Възпитател

На една от тези длъжности се вменява и задължението да координира дейностите на ЦПЗ с другите институции и организации.

Допълнителни длъжности, свързани с качеството на предоставяната услуга:

- Супервизор;
- Обучители.

V. ИНТЕГРИРАНЕ НА ЦЕНТЪР ЗА ПСИХИЧНО ЗДРАВЕ НА ДЕЦА ДО 3 Г. С ДРУГИ СОЦИАЛНИ, ОБРАЗОВАТЕЛНИ И ЗДРАВНИ УСЛУГИ.

Центърът за психично здраве за деца до 3 години работи в тясно взаимодействие и координация с отделите за закрила на детето, дирекциите за социално подпомагане, РДСП, с институциите в свързаните сектори – здравеопазване, образование, заетост; с действащите социални и други услуги, насочени към деца и рискови семейства. **Центърът за психично здраве за деца до 3 години** и другите нови услуги в общността, създадени да заменят ДМСГД в пилотните общини, трябва да работят в мрежа помежду си.